

Walter Benjamin'in "Die Aufgabe des Übersetzers [Çevirmenin Görevi]" Adlı Eserinin Çeviribilim ve Felsefe Temelinde Analizi

DR. ÖĞR. ÜYESİ **SERHAT ARSLAN*** - DOÇ. DR. **ENDER BÜYÜKÖZKARA****

Öz

Çeviribilim ve felsefe alanları çerçevesinde yürütülen disiplinlerarası bu çalışmanın konusunu, çağdaş felsefenin önde gelen isimlerinden biri olan Walter Benjamin'in çeviri anlayışını ortaya koyduğu eseri, "Die Aufgabe des Übersetzers [Çevirmenin Görevi]" oluşturmaktadır. Çalışmamızda söz konusu eserin içeriği detaylı bir biçimde analiz edilerek değerlendirilmiş, ortaya konulan analiz ve değerlendirme çıktıları doğrultusunda, Benjamin okuyucusuna metni alımlama ve derinlemesine yorumlama hususunda bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmamızın ilk kısmında Benjamin'in söz konusu eserine ilişkin genel bir çerçeve ortaya konulmuş, ikinci kısmında hazırlanan tablo vasıtasıyla genel anlamda metnin içeriksel planı oluşturulmuş ve son kısımda ise hazırlanan tabloda ifade edilen temel alt konu başlıklarına dair çalışmamızın amacı doğrultusunda analiz ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Benjamin'in eserinde ortaya koyduğu çeviri anlayışının ve çevirmene yüklediği görevin temel yapıtaşları şu şekilde dile getirilebilir: Benjamin, çeviriyi bir aktarım/bildirme eylemi olarak görmeyip onu bir form/biçim olarak ele almaktadır. Ona göre, çeviri eylemi vasıtasıyla özgün metin, yeni bir form kazanarak varoluşunu sürdürmektedir. Diğer taraftan çeviri eylemi, metinlerarası bir olgu olmanın ötesinde, diller arasındaki iç ilişki ve bağlantıyla alakalıdır. Bu bakımdan çeviri eylemi aracılığıyla Benjamin'in "salt dil" veya "gerçek dil" olarak betimlediği dile bir yönelim söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda çevirmenin görevi, "bir başka dilin etkisi altında bulunan salt dili, kendi dilinde özgürlüğe kavuşturmak" olarak ifade edilmektedir.

Anahtar sözcükler: Benjamin, çevirmen, çevirmenin görevi, salt dil, çeviri

ANALYSIS OF WALTER BENJAMIN'S "DIE AUFGABE DES ÜBERSETZERS [THE TASK OF THE TRANSLATOR]" BASED ON TRANSLATION STUDIES AND PHILOSOPHY

Abstract

The subject of this interdisciplinary study, carried out within the framework of translation studies and philosophy, is Walter Benjamin's work, "Die Aufgabe des Übersetzers [The Task of the Translator]", in which he reveals his understanding of translation. In our study, the content of the work in question has been analyzed and evaluated in detail. In line with the analysis and evaluation outputs, it is aimed to contribute to Benjamin's reader in terms of reception and intensive interpretation of the text. In line with this purpose, in the first part of our study, a general framework

* Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, serhatarslan@bingol.edu.tr, orcid: 0000-0002-7914-0721

** Sakarya Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, ebuyukozkara@sakarya.edu.tr, orcid: 0000-0002-7039-3159

regarding Benjamin's work above was put forward; in the second part, the contextual plan of the text was created in general with the help of the table prepared, and in the last part, the main sub-topics expressed in the prepared table were analyzed and evaluated in line with the purpose of our study. The basic building blocks of the understanding of translation that Benjamin puts forth in his work and the task he assigns to the translator can be expressed as follows: Benjamin does not see translation as an act of transmission/declaration but considers it a form. According to him, the original text continues by gaining a new form through translation. On the other hand, beyond being an intertextual phenomenon, translation is about the internal relationship and connection between languages. In this respect, through the act of translation, there is an orientation to the language that Benjamin describes as "pure language" or "real language". In this context, the task of the translator is expressed as "to liberate the pure language under the influence of another language in its own language".

Keywords: Benjamin, translator, the task of the translator, pure language, translation

GİRİŞ

Çeviri faaliyeti tüm alanlar ve disiplinler için büyük bir öneme ve gerekliliğe sahiptir. Her ne kadar çeviribilim alanı görece genç bir disiplin olsa da çeviri eylemi üzerine düşüncelerin kaleme alınması çok eskilere dayanmaktadır. Düşünce tarihine bakıldığında, çeviri eylemi hakkındaki düşüncelerin sıkça ifade edildiği ortadadır. Elbette bu görüşler, günümüz çeviribilim disiplininin ilgi ve uzmanlığından uzak olmakla birlikte, söz konusu disiplinin ortaya çıkması ve gelişimi için önemli ölçüde etkili olmuş ve bu doğrultuda katkı sağlamışlardır. Bu çalışmanın konusunu, çeviri eylemine dair bu türden görüşler ortaya koyan filozoflar listesinin başlarında yer alan Walter Benjamin'in (1892-1940) "Die Aufgabe des Übersetzers [Çevirmenin Görevi]" metni oluşturmaktadır.

Benjamin, bu metni 1921 yılında kaleme almış ve 1923'te Baudelaire'in *Tableaux parisiens* [Paris Manzaraları] adlı eserinin çevirisine önsöz -ya da giriş- olarak yayımlamıştır. Heselhaus'un (2008, s. 17, 21) da belirttiği üzere, Benjamin'in adı geçen metni, çeviri üzerine yazılmış en zor ve en yoğun içerikli çalışmalardan biridir. Çeviri faaliyeti hakkında düşünen ve konuyla ilgili tartışmalara ilgi duyan araştırmacılara, Benjamin'in söz konusu metninin derinlemesine analizi ve yorumlanması hususunda katkı sağlayabilmek amacıyla kaleme alınmış olan çalışmamız, biri çeviribilim, diğeri de felsefe alanında araştırmalar yürüten iki akademisyenin disiplinlerarası niteliğe sahip ortak ürünüdür.

Bu amaç doğrultusunda, çeviri eylemi hakkındaki o döneme ait mevcut görüşlerin kritiğinin yapıldığı bir eser olan "Die Aufgabe des Übersetzers" metni ile metnin yazarı Benjamin hakkında genel hatlar ortaya konularak arka plan bilgisi sunulmuştur. Akabinde, ilgili metne genel bir bakış sağlamak amacıyla ve metnin içeriğini parçalara ayırmak suretiyle hazırlamış olduğumuz bir tablo çalışmamızın ikinci kısmına eklenmiştir. Böylelikle hazırlamış olduğumuz tablonun, Benjamin'in ilmek ilmek örülü bir biçimde bilinçli bir tasarım ürünü olan ve kendine özgü bir yöntemle sahip "Die Aufgabe des Übersetzers" metninin, hedef kitesinin amacına uygun olarak daha net bir biçimde alımlanması adına, metin içerisindeki düşünsel yolculukta adeta bir pusula işlevi

üstlenmesi beklenmektedir. Söz konusu tabloda yer alan açıklamalarda, metnin özgünlüğüne sadık kalabilmek amacıyla, Benjamin'in çeviri eylemine yönelik görüş ve ifadeleri günümüz çeviribilim terminolojisinden bağımsız bir biçimde aktarılmış; söz konusu görüş ve ifadeler de yazarın metnine bağlı kalarak tabloya eklenmiştir. Çalışmamızın üçüncü ve son kısmını oluşturan, söz konusu tablodaki içeriğe ilişkin analiz ve değerlendirmeler çerçevesinde, hem Benjamin'in kaynak kültürde oluşturduğu kaynak metin ve erek kültüre Ahmet Cemal tarafından aktarılan erek metindeki özgün ifadeler göz önünde bulundurulmuş hem de günümüz çeviribilim disiplininin mevcut terminolojisi çerçevesinde tespitlerde bulunulmuştur.

1. "DIE AUFGABE DES ÜBERSETZERS" HAKKINDA

Çağdaş felsefenin önde gelen isimlerinden biri olan Benjamin, pek çok çağdaşı gibi sistematik bir filozof olmayıp, felsefe alanı ile edebiyat kritiği gibi konularda çalışmalar ortaya koymuş çok yönlü bir düşünürdür. Bu yönüyle Benjamin'in ortaya koyduğu görüşler, adeta bir şablon içerisinde, basitçe anlaşılması ve aktarılması mümkün olmayan bir niteliğe sahiptir. Diğer taraftan görüşlerinin ekseninde meydana gelen değişim neticesinde Benjamin'e ait tek bir felsefe anlayışından bahsetmek de güç görünmektedir.

Bu doğrultuda Macdonald, Benjamin'in felsefesindeki veya daha doğru bir ifadeyle felsefelerindeki çelişkilerin varlığının altını çizmektedir (1984, s. 121). Diğer taraftan benzer şekilde Flèche, Benjamin'in belirsizlik ile özdeşleştiğini, eserlerinin okunmasının zor olduğunu ve okuyucularının hatırı sayılır bir çaba göstermesi gerektiğini vurgulamaktadır (1999, s. 195). Böyle bir çelişki ve belirsizlik haline dair bir hüküm vermek, çalışmamız kapsamı dışında kalmakta ise de; Benjamin'in eserlerine ilişkin aşağıdaki tespitte bulunmak mümkündür.

Her ne kadar istisnaî örneklerini bulmak ihtimal dâhilinde olsa da, adeta ilmek ilmek örülü olan bu metinler, bir çarpıda ve basit bir biçimde anlaşılabilir nitelikte değildir. Bu yargı, metinleri okuma ve anlama konusunda aceleci davranılmaması gerektiğini imlediği gibi; okuma ve anlama yönünde bir gayret sarf edilmesi gerektiğini de net bir biçimde ifade etmektedir. Başka bir deyişle, Benjamin okuru, filozofun metnini anlayabilmek adına metindeki örgüyü takip etmek için belirli bir çaba göstermelidir. Ayrıca söz konusu okuyucu, Benjamin'in metinlerine yönelik peşin hükümlerden uzak durarak metni alımlayabilmesi için sabırlı davranmalı ve yeri geldiğinde farklı bağlam ve kaynaklardan destek alarak yeniden okumalar yapmalıdır. Bu aşamaları kateden okuyucu, böylelikle filozofun metinlerine nüfuz ederek alımlayabilecektir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan, Benjamin'in "Die Aufgabe des Übersetzers" adlı metni, tam da yukarıda belirtilen hususlara sahip metinlerinden biridir. Benjamin, bu metni 1921 yılında kaleme almakla birlikte, ilk olarak 1923'te, 1920 yılından beri üzerinde çalıştığı, Baudelaire'in *Tableaux parisiens* adlı eserinin çevirisine önsöz ya da giriş olarak yayımlamıştır (Schultz, 2016, s. 188; Haberpeutner, 2023, s. 118; Berman, 2018, s. 39; Derrida, 1985, s. 175). Diğer taraftan söz konusu metin, Schultz'un (2016, s. 191) da belirttiği üzere, Benjamin'in dile dair ilk yayımlanmış eseri olmak durumundadır. Zira çoğu araştırmacı, Benjamin'in dil kuramıyla ilgili olarak üç denemesine müracaat etmektedir. Bunlar "Über Sprache überhaupt und über die Sprache des Menschen [Kendi Başına Dil ve İnsan Dili Üzerine]", "Über das mimetische Vermögen [Taklit Yetisi Üzerine]" ve

kısmen “Die Lehre vom Ähnlichen [Benzer Olanın Öğretisi]” adlı metinler olup söz konusu metinler, Benjamin hayatı boyunca yayımlanmamıştır.

Kimi araştırmacılara göre Benjamin’in 1923 yılında yayınlanan çeviri eylemi hakkındaki söz konusu çalışması, döneminde hak ettiği ilgiye sahip olamamıştır (Haberpeutner, 2023, s. 118; Costa, 2022, s. 215; Taşdan, 2015, ss. 136-137). Öte yandan Dieberger, Benjamin’in söz konusu eserinin 20. yüzyılın çeviri kuramı üzerine yazılan en önemli metinlerden biri olarak kabul edildiğini belirtmektedir (2020, s. 4). O’Neill’e göre ise, bu eser, çeviri kuramları bağlamında göz ardı edilmesine rağmen, çeviribilim alanında en ufuk açıcı metinlerden biri olarak kabul edilmektedir (2013: 186). Ayrıca Derrida, metnin gücüne rağmen, belirgin bir bütünlüğe sahip olduğu ve ele aldığı konulara iyi bir biçimde odaklandığı görüşündedir (1985, s. 175). Bu noktada şöyle bir sorunun sorulması yerinde olacaktır: Benjamin’in bu giriş veya önsöz niteliğindeki çalışması, kısmen göz ardı edilmesine rağmen, neden çeviribilim alanında önem atfedilen bir metin olarak kabul edilmektedir? Soruya şu şekilde bir yanıt verilebilir:

Yukarıda değinildiği üzere, Benjamin’in çalışmamızın konusunu oluşturan metni, onun dil kuramıyla bağlantılı bir metindir. Buna göre “Die Aufgabe des Übersetzers” sadece çeviri edimini ele alan bir metin değildir; Benjamin’in çeviriye bakış açısını dil anlayışı ve daha da genel olarak felsefî tavrı çerçevesinde ele aldığı bir yazıdır. Öte yandan Benjamin’in, bu yazıyı sadece bir teorik ilgiyle kaleme almadığı pekâlâ söylenebilir. Çünkü bu metin, aynı zamanda Baudelaire çevirmeni olan bir filozofun çeviri eylemi üzerine düşüncelerinin bir dışavurumudur.

Bu çerçevede çeşitli araştırmacılar bu doğrultuda beyanlarda bulunmaktadırlar. Örneğin, Chamat (2022, ss. 24-25, s. 155) ve Schultz (2016, s. 191), metni Benjamin’in dil kuramı ile ilişkilendirmektedirler. Macdonald’a göre bu eser, reçetevari bir çalışma olmayıp bir kuram niteliğindedir; söz konusu eser, spekülâtif bir dil felsefesidir ve aynı zamanda dinî bir refleksiyonu temsil etmektedir (1984, s. 122). Diğer taraftan O’Neill ise, Benjamin’in bakış açısının, salt çeviri olgusu bağlamına özgü olmadığı; hatta onun dünya görüşüyle, hayatıyla ve düşüncesiyle doğrudan orantılı olduğu kanaatindedir (2013, s. 6).

Görüldüğü üzere yukarıda ele alınan araştırmacılar, Benjamin’in “Die Aufgabe des Übersetzers” metni hakkında farklı yorumlarda/beyanlarda bulunmaktadırlar. Bu farklılık durumu, sadece metnin genel anlamda değerlendirilmesi bakımından söz konusu olmayıp, metnin niteliği, mahiyeti, içeriği ve yazım amacı gibi çeşitli hususlar bakımından da geçerlidir. Bu doğrultuda metne yönelik kimi farklı analiz ve değerlendirmeler hemen aşağıda ele alınacaktır.

Metne yönelik ortaya konulan değerlendirmelerin bir kısmı, söz konusu metnin teorik ve pratik yönlerine ilişkin olan hususlardan ibarettir. Her ne kadar Weber (2008, s. 55), Benjamin’in metnin büyük bir kısmı spekülâtif ve teolojik bir nitelikte olan yüksek seviyede soyutlamalar ile birlikte pratik ve somut öğeler içerdiğini belirtse de konu ile ilgili değerlendirmelerin çoğu, Benjamin’in çeviri eyleminin pratik yönünü göz ardı ettiğine yöneliktir. Schultz’un belirttiği üzere, Benjamin Baudelaire’e referansta bulunmaz. Ona göre bu önsöz, Baudelaire çevirisine ya da başka bir çeviriye dair bir savunu ya da açıklama değildir. Bu eserle Benjamin dil ve çeviri kuramını yayımlama fırsatını değerlendirir gibi görünmektedir. Çevirmenin görevinin açıklanmaya çalışıldığı eserde, Benjamin aslına uygunluk ve aşırı serbestlik dışında, çeviriye ilişkin yeni bir,

üçüncü tarz oluşturur ve betimler (2016, ss. 189-190). Sığırcı'ya göre de Benjamin, gerçekleştirdiği şiir çevirisinden hiç bahsetmediği bu önsöz üzerinden çeviri üzerine felsefî düşüncelerini aktarma fırsatı yakalamış gibidir (2022, s. 12). Buradan hareketle Benjamin'in metni, teorik bir ilgi barındırdığı şeklinde pekâlâ yorumlanabilir. Bu doğrultuda Berman'a göre, Benjamin'in çeviri üzerine konuşması ile çevirinin kendisi arasında bir boşluk bulunmaktadır. Böyle bir boşluk, Benjamin'in çevirilerinin çeviri edimine ilişkin vizyonundan farklı olması olgusuna indirgenemeyecek şekilde bir gerilim yaratmaktadır. Bu çerçevede Benjamin'in metni, ilgili olduğu metni tartışmayıp çeviri hakkında bir tür "saf" konuşma şeklinde, empirik olgulara yer vermeyen bir yazı konumundadır (2018, s. 40). Costa ise, benzer bir şekilde, Benjamin'in eserinin okuruna çeviri kuramı ile pratiği -çeviriyi üzerine düşünmek ile deneyimlemek- arasında derin bir uçurumun varlığını göstermek istediğini vurgulamaktadır (2022, s. 215). Böylelikle Schultz, Benjamin'in çevirmenin görevine ilişkin kriterleri tanımlamakla birlikte, kendi çeviri çalışmasında tatbik etmediğini ifade etmektedir (2016, s. 190). Buna göre, her ne kadar Chama'tın ifade ettiği gibi Benjamin, çeviri konusuna net ve yakından baksa da (2022, s. 45), Benjamin'in "iş başında bir çevirmen" olarak değil de "çeviri üzerine düşünen bir filozof" olarak görüşlerini beyan ettiği kabul edilebilir. Başka bir deyişle, giriş kısmında "Baudelaire çevirmeni" değil, "çevirinin kuramına/felsefesine odaklanmış bir düşünür" konuşmaktadır.

Yukarıda değinildiği üzere Benjamin, çeviri eylemi hakkında kendine özgü bir anlayış ortaya koymaktadır. Taşdan, Benjamin'in yaşadığı dönemin çeviri anlayışına karşı çıkararak bu anlayışı eleştirdiğini ve bu doğrultuda o zamana değin mevcut çeviri hakkındaki görüşlerin yanlış olduğunu vurguladığını belirtmek suretiyle, bu hususa değinmektedir (2015, s. 137). Benjamin'in bakış açısının ekseninde ise, onun dil kavrayışının/felsefesinin söz konusu olduğu söylenebilir. Ancak bu durum salt dil kavrayışının çeviri anlayışını belirlediği şeklinde anlaşılmalıdır; onun çeviri eylemine bakış açısı, dil anlayışını da etkilemektedir. Macdonald'ın ifadesiyle, Benjamin'in nazarında çeviri eylemi, dil felsefesinin kalbi konumundadır (1984, s. 144).

Araştırmacıların üzerinde durdukları bir diğer husus ise, Benjamin'in çalışmamızın konusunu oluşturan metninde çeviri eylemini bütün metin türleri kapsamında ele alıp almadığı sorusuna ilişkindir. Bu çerçevede değerlendirmelerin çoğu, bazı metin türlerinin ön planda tutulduğu yönündedir. Örneğin, Derrida'ya göre Benjamin, poetik veya kutsal metinlerin çevirisiyle ilgilidir ve bu durum çevirinin özünü açığa vurmaktadır. Benjamin'in metninin tamamı, ilkinden ikincisine geri dönmek suretiyle poetik ile kutsal olan arasında uzanmaktadır ve ona göre, kutsal olan, tüm çevirilerin idealini, saf bir biçimde aktarılabilir olana işaret etmektedir (1985, s. 180). Berman da benzer bir şekilde Benjamin'in edebî çeviriye odaklandığını, metninin nihayetinde ise kutsal metinlere ilişkin bir tespate yer verdiğini göz önünde bulundurarak düşüncelerinin hem seküler hem de kutsal metinlerle alakalı olduğunu belirtmektedir. Yine ona göre, Benjamin genel hatlarıyla çeviri eylemini ele almamaktadır. Zira böyle bir düşünce biçimi Benjamin'e yabancıdır (2018, s. 39, 56). Diğer taraftan Derrida, kutsallık hususundan hareketle, Tanrı düşüncesi ile çeviri kavrayışı arasında bir bağ da kurar. Ona göre, çeviri ve çeviri isteği, bir Tanrı düşüncesiyle bağlantılı olmaksızın düşünülebilir değildir ve söz konusu eserde Benjamin, Tanrı'yı çeviride bağlantılı olan diller arasındaki ilişkiyi mümkün kılan ve sağlayan bir öge olarak ele almaktadır (1985, s. 182).

Buraya kadar ortaya konulan hususlar doğrultusunda, Benjamin'in esas olarak edebî/poetik ve dinî metinleri göz önünde bulundurarak çeviri eylemini teorik bir ilgi ve düzeyde ve bu alanda yeni bir bakış açısı ortaya koymak amacıyla irdelediği ve çalışmamızın ilerleyen kısımlarında gösterilmeye çalışılacağı üzere, mevcut görüşleri kritik ettiği söylenebilir. Bu irdeleme ve kritiğin ise, onun dil hakkındaki felsefî bir çerçevede ortaya koyduğu düşünce ve ifadelerle bağlantılı olduğu söylenebilir.

2. "DIE AUFGABE DES ÜBERSETZERS" METNİNE GENEL BİR BAKIŞ

Çalışmamızın önceki kısmında, Benjamin'in çalışmamızın konusunu oluşturan "Die Aufgabe des Übersetzers" metninin belirsizlik ile özdeşleşerek hedef kitlesinin bu metni -tabiri caizse- bir çırpıda alımlamasının güç olduğunun altı çizilmişti. Bu çerçevede böyle bir metni eline alacak bir okuyucunun Benjamin'in tasarladığı biçimde metnin sahip olduğu içeriği özümseyebilmesi için hatırı sayılır nitelikte zorunlu bir çaba göstermesi kesinlikle gereklidir. Çalışmamız çerçevesinde, ilmek ilmek örülü bir biçimde bilinçli bir tasarıma ve kendine özgü bir yönetime sahip bu metnin daha net bir biçimde alımlanabilmesi adına, bir pusula işlevini de üstlenebilecek bir tablonun hazırlanarak ortaya konması amaçlanmıştır (bkz. Tablo 1; Ayrıca benzer bir okuma şablonu için bkz. Chamat, 2022, s. 41). Bu doğrultuda ilgili tabloda, ele aldığımız metnin içeriğini bölümleyerek parçalar halinde ana hatlarıyla ortaya koyan ve aynı zamanda metnin içeriğine dair kuşbakışı görünüm sunan bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Ayrıca Benjamin'in çeviri eylemine yönelik görüş ve ifadeleri -metnin özgünlüğüne sadık kalabilmek adına- günümüz çeviribilim terminolojisi çerçevesinde aktarılmamış; söz konusu görüş ve ifadeler, Benjamin'in ilgili metnine bağlı kalarak oluşturduğumuz tabloya eklenmiştir. Böylelikle söz konusu tablo vasıtasıyla metnin analizi ve alımlanmasına hizmet edecek bir işlevsel araç elde edilmiştir. Son tahlilde çalışmamız çerçevesinde ortaya konacak "Die Aufgabe des Übersetzers" metninin analizi hususunda söz konusu oluşturulmuş tablodan faydalanılacaktır. Benjamin'in eserine ilişkin oluşturulan tablo aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. "Die Aufgabe des Übersetzers" metninin içeriksel planı (Benjamin, 1991; 2008)

Konu Numarası	Metnin Konusu	Benjamin'in Konu Hakkındaki Temel Fikri	Almanca (Kaynak) Metinde Sayfa Sayısı	Türkçe Çeviride Sayfa Sayısı
§ 1	Çevirinin okurlara yönelik yapılıp yapılmadığı sorunsalı	Çeviri, okurlar için yapılmaz.	s. 9	ss. 25-26
§ 2	Kötü çevirinin belirtileri	İletmeyi/bildirmeyi amaçlamayan ve önemsiz bir içeriği yetersiz bir biçimde ileten çeviriler kötü çevirilerdir.	s. 9	ss. 25-26

§ 3	Çevirinin özü ve mahiyeti	Çeviri asıl olarak bir biçimdir.	s. 9	s. 26
§ 4	Özgün yapıtın çevrilebilirliğinin ne anlama geldiği sorunsalı	Bu sorunsal kendi içerisinde “Bir yapıtı çevirebilecek bir çevirmen var mıdır?” ve “Yapıt, özü açısından çevrilebilir nitelikte midir?” şeklinde iki soru barındırır.	ss. 9-10	s. 26
§ 5	Her dil ürününün özü gereği çevrilebilir olup olmaması sorunsalı	Çevrilebilirlik niteliği, sadece belli yapıtların özleri gereği, onlara aittir.	s. 10	s. 26
§ 6	Özgün metin ile çeviri metin arasındaki ilişki	Özgün metnin çevrilebilir niteliğine sahip olması nedeniyle, çeviri metin, özgün metin ile oldukça yoğun bir bağlam içerisinde bulunmaktadır.	s. 10	s. 26
§ 7	Özgün yapıtın sonraki yaşamı ve sürekliliği ile çeviri arasındaki ilişki	Çevirinin kaynağında özgün yapıtın sonraki yaşamı mevcuttur ve bu doğrultuda çeviri, özgün yapıtların sürekliliğini vurgulamaktadır.	ss. 10-12	s. 27
§ 8	Diller arasındaki mevcut iç ilişki ile çeviri arasındaki bağ	Çeviri, diller arasındaki mevcut iç ilişkiyi sergilemektedir.	s. 12	s. 27
§ 9	Diller arasındaki mevcut iç ilişki ve aralarındaki yakınlık	Diller arasındaki iç ilişki ve ortaklık durumu, <i>a priori</i> bir biçimde ve tarihsel bağlantıların ötesinde bir yakınlığa karşılık gelmektedir.	s. 12	s. 28
§ 10	Özgün yapıtın sonraki yaşamında değişime uğraması ve böyle değişimlerin nedenleri	Yazın dilinin eğilimi güncelliğini yitirebildiği için, özgün yapıt değişime uğramaktadır.	ss. 12-13	s. 28
§ 11	Diller arasındaki yakınlığın temeli ile salt dil arasındaki ilişki	Böyle bir yakınlığın temelinde, dillerin yönelimleri bakımından birbirlerini tamamlamaları niteliği yatmaktadır. Birbirlerini tamamlayan söz konusu yönelimlerden ortaya çıkan bütün ise salt dile karşılık gelmektedir.	ss. 13-14	s. 29
§ 12	Dillerin sürekli yenilenişi ile çeviri arasındaki ilişki	Dillerin sürekli yenilenişi, çeviriye kaynaklık etmektedir. Çeviri ise söz konusu değişim için bir denek taşı statüsündedir.	s. 14	s. 29
§ 13	Çevirinin salt bildirinin ötesinde içerdiği hususlar	Bir çevirinin salt bildirinin ötesinde içerdiği şeyler, çevrilmesi olanaksız olarak nitelendirilebilecek bir öze karşılık gelmektedir.	ss. 14-15	s. 30

§ 14	Özgün metnin yeniden üretilmesi	Bir çeviri metin, özgün metni “son ve kesin” şeklinde betimlenebilecek bir dil alanına taşımaktadır. Özgün metnin bir çeviri vasıtasıyla bu alandan başka bir alana götürülebilmesi mümkün değildir; bu durumda yapılabilecek tek şey, özgün metnin yeniden üretilmesidir.	s. 15	s. 30
§ 15	Romantiklerin çeviriye bakış açısı	Romantikler, yapıtların yaşamı ve bu yaşamın çeviri ile irtibatı görüşünü savunmaktadırlar.	s. 15	s. 30
§ 16	Çevirmenin kendine özgü görevi ile hedef dil ve çevirinin yönelimi arasındaki ilişki	Böyle bir görev, çeviri yapılacak dilde amaçlanan etkiyi, yani yönelimi bulmakla mümkündür.	s. 16	s. 31
§ 17	Gerçek dilin çevirilerde gizli olması	Tüm düşünce çabalarının odak noktasını teşkil eden söz gizleri ve nihaî gerçekleri barındıran gerçek dil, çevirilerde gizli bir biçimde mevcuttur.	ss. 16-17	s. 31
§ 18	Çevirmenin “çeviri içerisinde salt dilin çekirdeğini olgunlaştırma” şeklindeki görevinin, çözüme ulaştırılamaz bir nitelikte olması	Çevirmenin böyle bir görevi yerine getirmesi için gerekli çözüm yolları, çapraşık bir biçimde görünmektedir.	s. 17	s. 31
§ 19	Çeviride sadakat ve özgürlük	“Sözcüğe bağlılık sadakati” ve “anlama uygun yansıtma özgürlüğü” eğilimleri söz konusudur.	ss. 17-19	ss. 32-33
§ 20	Dillerdeki iletilmesi olanaksız öğeler	Söz konusu öğeler, bağlama göre “simgeleştirici” ya da “simgeleşmiş” öğe olarak tezahür etmektedir.	s. 19	s. 33
§ 21	Dillerin oluşum süreci ve salt dilin çekirdeği	Salt dilin çekirdeği, dillerin oluşum süreci içerisinde kendini belirlemek ve üretmek isteyen şeye karşılık gelmektedir.	s. 19	s. 33
§ 22	Çevirinin tek edimi	Bu edim, salt dili biçim kazanmış olarak yeniden dil devinimine sokabilmektir.	s. 19	s. 33
§ 23	Salt dil bağlamında çeviride özgürlük ve sadakat ile çevirmenin görevi arasındaki ilişki	Bu çerçevede çevirmenin görevi, bir başka dilin etkisi altında bulunan salt dili, kendi dilinde özgürlüğe kavuşturmak; özgün yapıt içerisinde	ss. 19-20	ss. 33-34

		kapalı kalmış dili de yeniden türetme vasıtasıyla özgürleştirmektedir.		
§ 24	Çevirinin değeri	Çevirinin değeri, özgün yapıtın dili ve bildiri niteliğiyle alakalıdır. Bir yapıtın dili, ne kadar değersizse ve bu yapıt ne kadar bildiri niteliğini taşıyorsa, çeviri açısından kazanımlar da o denli azdır.	s. 20	s. 34
§ 25	Çevirilerin çevrilebilirlik niteliği	Çeviriler, çevrilebilirlik niteliğinden yoksundurlar.	s. 20	s. 34
§ 26	Kutsal Metnin çevrilebilirlik niteliği	Kutsal Metin, çevrilebilirlik niteliğini koşulsuz bir biçimde taşımaktadır.	s. 21	ss. 34-35

Çalışmamızın bir sonraki kısmında, yukarıdaki tabloda işaret edilen konuların detaylı bir şekilde analizin yapılmasına ve bu konulara yönelik değerlendirmelerin ortaya konulmasına gayret edilecektir.

3. "DIE AUFGABE DES ÜBERSETZERS" METNİNİN ANALİZİ

Benjamin'in "Die Aufgabe des Übersetzers" başlıklı metnine ilişkin analiz ve yorumlamaların görece önemli bir kısmı, incelemelerine çalışmanın başlığı üzerinden başlamaktadır. Buna göre Almandaki hem "die Aufgabe" hem de "der Übersetzer" sözcükleri çerçevesinde çeşitli açıklama ve yorumlar yapılmaktadır. Köken itibarıyla "aufgeben" fiilinden türetilmiş "die Aufgabe" sözcüğü "ödev/görev" şeklindeki anlamının yanı sıra, "vazgeçme, cayma ve bırakma" gibi anlamlara da karşılık gelmektedir. Bu yönüyle sözcüğün anlam çeşitliliği bağlamında, zaman zaman Alman Romantik geleneği ile ilişki de kurularak, farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. Diğer taraftan, başlıkta "der Übersetzer (çevirmen)" sözcüğü geçmekle birlikte, metin çevirmenin görevinden daha ziyade, çeviri kavramına odaklanmış bir çalışma niteliğindedir. Daha doğrusu çevirmenin görevi, çeviri üzerine ortaya konan düşünceler ekseninde belirlenmektedir. Bu durum da başlıkla ilgili farklı değerlendirmelerin yapılmasına imkân tanır (Konuyla ilgili olarak bkz. Robinson, 2023, ss. 8-12; Costa, 2022, s. 215; Kistner, 2021, s. 126; Baltrusch, 2010, s. 124; Jacobs, 1975, s. 765).

§ 1'de Benjamin, sanat alanı ile bir nevi analogi kurarak çeviri alanında yürütülen faaliyetler ile bu faaliyetlerinin hedef kitesini oluşturan okuyucular arasında bir bağ olup olmadığını sorgular. Bu çerçevede çevirinin okurlara yönelik gerçekleşip gerçekleşmediği sorusunu ilgili kısımda ortaya koyar. Benjamin'in sorduğu bu soruya yanıtı, -çalışmamız çerçevesinde oluşturulan tabloda da görüldüğü üzere- çevirinin okurlar için yapılmadığı doğrudur. Zira ona göre örneğin, nasıl şiir, resim ve senfoni okuyucu, izleyici ve dinleyici için yapılmazsa, çeviri de hedef okuru için yapılmamaktadır. Kaldı ki Benjamin'e göre, aynı durum özgün metinler için de geçerlidir; özgün metin, okur için gerçekleşmediği gibi, dolayısıyla söz konusu metnin çevirisi de böyle bir amaç barındırmamaktadır (1991, s. 9; 2008, ss. 25-26). Benjamin'in bu görüşü, oldukça ilginç görünmektedir. Zira örneğin, bir tablo veya bir heykelin sanatseverler göz önünde bulundurulurken

yaratılması makul olduğu gibi, bir çevirinin de onu alımlayacak kitleler hedeflenerek kaleme alınması, aynı şekilde akla yatkın görünmektedir. Başka bir deyişle, tıpkı sanat eserleri gibi, erek metinler de bir hedef kitleye yönelik olarak ele alınabilir niteliktedir. Ancak görüldüğü üzere, Benjamin hedef kitlenin varlığını kesinlikle göz ardı etmemekte, ancak söz konusu hedef kitlenin “ortaya konulan eserlerin niteliğini belirlediği” şeklindeki bir anlayışa karşı bir tutum sergilemektedir.

§ 2’de görüleceği üzere, Benjamin “Die Aufgabe des Übersetzers”de başka bir hususa daha karşı çıkmaktadır. Bu husus, çevirinin özünün iletme/bildirme olgusuna indirgenme sorunsalıdır. Oysa ona göre, bir çevirinin iletmediği şey, önem taşımayan ve özüne ilişkin olmayan bir şeydir. Bu durum Benjamin tarafından, bir çevirinin kötü (*schlecht*) bir biçimde ortaya konmuş olduğuna dair belirtilerin ilki olarak kabul edilir. Kötü bir çevirinin diğer belirtisi ise, “önemsiz nitelikteki bir içeriğin yetersiz çevirisi” şeklinde betimlenmektedir (1991, s. 9; 2008, ss. 25-26). Görüldüğü üzere, Benjamin sıklıkla kabul edildiğinin aksine çeviriyi “bir dilden bir dile anlamın aktarımı/iletimi/bildirilmesi” şeklinde ele almamakta, daha doğrusu bu işlevin çevirinin hiç de özünü alakalı olmadığını iddia etmektedir. Bu doğrultuda O’Neill, Benjamin’in söz konusu kısımda vurguladığı üzere, çeviri işlevinin odağını ve diğer hususları ele alarak çeviri eylemini “anlamın” bir dilden diğerine aktarılmasına yönelik salt bir vurgudan uzaklaştırdığının altını çizmektedir. Ayrıca ona göre, anlamın bir dilden diğer bir dile aktarılması varsayımından hareket edilirse, Benjamin’in ortaya koyduğu bakış açısını kaçırma ihtimali söz konusu olacaktır (2013, s. 34, 38). Bu noktada şöyle bir sorunun dile getirilmesi kaçınılmazdır: Şayet anlamın aktarımı olgusu, çevirinin özüne ilişkin bir husus değilse, çevirinin özü nerede aranmalıdır? Benjamin bu soruyu § 3’de cevaplamayı amaçlamıştır.

§ 3’de Benjamin, açık bir biçimde çevirinin bir form/biçim olduğunu (*Übersetzung ist eine Form.*) söylemek suretiyle, onun özünü ortaya koymaktadır (1991, s. 9; 2008, s. 26). Bununla birlikte, Weber’in de vurguladığı üzere, Benjamin biçimden ne anladığını belirtmemekte ve böylelikle “form” terimini tarif etmemektedir (2008, s. 56). Bu yönüyle Benjamin’in formla ne kastettiği araştırmacılar arasında önemli bir inceleme konusu olmuştur.¹ Berman’a göre çevirinin form olmasından kasıt, bir edebî form/tür olması demek değildir. O, Goethe’ye göre formun hem sanat hem de canlılar katmanında organizasyon, organizma ve birliğe yol açmasından hareketle, çevirinin bir organize edici ilkeyle, yasayla yönetilen bir organizma türü olmak durumunda olduğunu ifade eder. Öyle ki bir form için ya da aşkın bir yasaya sahiptir; bunlardan ilki canlı madde veya metinde, ikincisi ise çeviri durumunda söz konusudur (2018, ss. 62-63). Macdonald ise, çevirmenin kendi anadilinde, bir edebî metnin içeriğini değil, formunu yeniden kurmakta olduğunu belirterek formu kaynak metinle ilgili bir biçimde ele almaktadır (Macdonald, 1984, s. 28).

¹ Benjamin’in çalışmamız çerçevesinde ele aldığımız metni özü itibarıyla güç bir niteliğe sahiptir. Alımlanması konusunda da dikkat isteyen söz konusu metnin erek dile farklı terminolojik karşılıklarla aktarıldığı da görülmektedir. Örneğin, Benjamin’in ele aldığımız yazısının başlarında “*Übersetzung ist eine Form.*” olarak ortaya koyduğu ifadesinin İngilizceye gerçekleştirilen çevirilerinde “*die Form*” kavramının farklı karşılıklarına rastlanmaktadır. Örneğin, Weber metnin ilk Amerikan çevirisinde, çevirmen Harry Zohn’un “*form*” kelimesi yerine “*mode*” sözcüğünü kullandığının ve sonrasında söz konusu eserin Harvard edisyonunda ilgili sözcük tercihinin düzeltildiğinin altını çizmektedir (2008, s. 57).

Bu tarz belirlemelerin dışında, felsefe alanında söz konusu edilen madde-form ilişkisi açısından da konuya yaklaşmak Benjamin'i anlamak bakımından katkı sağlayabilir. Bilindiği üzere, ister canlı, ister cansız olsun bir cisim bir maddenin form almış haline karşılık gelmektedir. Örneğin, bir tahta kaşık, tahtaya kaşık biçimi kazandırılması neticesinde ortaya çıkmaktadır. Bu tahta kaşığa yeni form kazandırıldığında artık yeni bir şey haline gelir ("Madde" ve "form" kavramları ile aralarındaki ilişki hakkında bkz. Büyüközkara, 2010, ss. 10-42). Bunun gibi, bir kaynak metin de belli bir form içermektedir. Bir çeviri vasıtasıyla söz konusu metne yeni bir form kazandırılmakta ve böylelikle özgün metinden ayrı bir erek metin meydana getirilmektedir. Bu çerçevede Benjamin'in formu özgün metinle ilişkili bir biçimde (ancak anlamsal içeriği dışında) ele aldığı ve kaynak metne bir çevirmen tarafından yeni bir form kazandırılarak erek kültürde yeni bir metnin var edildiği görüşünde olduğu pekâlâ söylenebilir.

Benjamin'in çevirinin bir form olduğuna dair görüşü, yukarıda değinildiği üzere, özgün yapıyla bağlantılı bir şekilde ele alınmaktadır ve bu bağlantının daha iyi bir biçimde ortaya konabilmesi için "çevrilebilirlik" kavramına müracaat etmek gerekmektedir.

§§ 4-6'da Benjamin sırasıyla "özgün yapının çevrilebilirliği sorunsalı", "çevrilebilirliğin belli yapıtlara ait olup olmaması" ve "özgün metin ile çeviri metin arasındaki ilişki" konularını işlemektedir. Benjamin'e göre "çevrilebilirlik" sorunsalı iki yönlüdür. Bunlardan ilkinine göre, "çevrilebilirlik" bir metni çevirebilecek bir çevirmenin mevcudiyetiyle alakalıdır. Diğeri ise özgün metnin çeviriyi gereksinip gereksinmediğine ilişkindir. Başka bir deyişle, bir metnin özü gereği çevrilebilir olup olmadığı konusu söz konusu edilmektedir. Bu konular çerçevesinde Benjamin, her -kendi tabiriyle- dil ürününün çevrilebilirlik niteliğine sahip olmadığı görüşündedir (1991, ss. 9-10; 2008, s. 26). Buna göre her çevirinin bir orijinal hali mevcut olmak durumundayken her bir özgün metnin çevirisi yoktur. Başka bir deyişle, her bir metin çevrilemez. Bu anlayış, ilk bakışta garip görünebilir. Zira teknik açıdan metnin çevrilebilmesi imkân dâhilindedir. Ancak burada şu hususa dikkat etmek gerekir: Benjamin'in asıl vurguladığı şey, özgün yapıtların çevrilebilir oluşunda onlara içkin belli bir anlamın dile gelmesi durumudur (1991, s. 10; 2008, s. 26). Buna göre Benjamin'in her metinde bu tarz bir içkin anlamın açığa çıkamayacağı düşüncesinde olduğu söylenebilir.

Yukarıda görüldüğü üzere, çevrilebilirlik bir eserin çevrilmesi hususunda kolaylık ya da zorluk olmayıp özgün metnin bilfiil bir çevirisinden bağımsız olarak sahip olduğu bir potansiyelliğe karşılık gelir (Schultz, 2016, s. 193). Benzer bir ifadeyle, çevirinin ilkesi özgün metinde bulunur ve Benjamin için bu yasa, özgün yapının çevrilebilirliğidir (Berman, 2018, s. 63, 81). Macdonald'ın deyimiyse, dilin içsel hakikati bir yapının çevrilebilirliğini belirlemektedir (1984, s. 30). Öte yandan çevrilebilirlik her ne kadar özgün yapıya ait bir nitelik olsa da Heselhaus'un da vurguladığı üzere, özgün metin, yani kaynak metin ile çeviri, dolayısıyla erek metin arasında, çevirinin çevrilebilirliği bakımından belirlenen doğrudan ve yakın bir ilişki bulunmaktadır (2008: 21). Benjamin'e göre bu ilişki, özgün metin açısından ne kadar önem taşımasa da, çevrilebilirlik açısından özgün metin ile çeviri metin arasındaki bağlam, o denli yoğun olmak durumundadır (1991, s. 10; 2008, s. 26). Ancak Derrida'nın (1985, s. 180) da dikkat çektiği üzere, her iki metin arasındaki ilişki bir temsil etme ve yeniden üretme ilişkisi değildir. Buna göre de çeviri imaj veya kopya olmayıp daha önce belirtildiği

üzere, bir formdur. Zira kaynak metin ile erek metin arasındaki mevcut fark, barındırdıkları niyetten kaynaklanmaktadır.

§ 7'ye geldiğimizde Benjamin, özgün yapıtın sonraki yaşamı ve sürekliliği ile çeviri arasındaki mevcut ilişkiyi tartışır. Ona göre bir çeviri öncelikle kaynağını, özgün yapıtın “sonraki yaşamında (*das Überleben*)” bulmaktadır. Böyle bir şekilde ele alınan çeviriler, özgün yapıtların sürekliliğini vurgulamaktadır. Diğer bir ifadeyle özgün yapıtlar sürekliliklerini çeviri metinlere borçludurlar. Benjamin burada yaşamı salt biyolojik canlılık durumuyla değil, metinlerin tarihselliği bağlamında düşünmektedir. Diğer taraftan söz konusu edilen süreklilik “ün” (*der Ruhm*) kavramıyla da ilişkilendirilmektedir. Buna göre bir metnin çevirisi, o metin yaşamının ün evresine ulaştığında gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda çeviri vasıtasıyla süreklilik arz eden özgün metin, sürekli yenilenmekte olan, en son ve kapsamlı gelişme aşamasına doğru yol almaktadır (1991, s. 10-12; 2008, s. 27).

Görüldüğü üzere çevrilebilirlik, özgün metne ilişkin basit bir özellik değil; gerçekleştirilebilir ve elde edilebilir bir potansiyele karşılık gelmektedir. Bu noktada özgün metnin sonraki yaşamı devreye girer ve ortadan kalkmış olan özgün metin, çevirilerin oluşturduğu olgusal tarihten doğrudan etkilenmemektedir (Weber, 2008, s. 90). Diğer taraftan Berman'ın (2018, s. 66) da işaret ettiği üzere, ortadan kalkmış, adeta ölmüş olan özgün metin, çeviri ile hatırlanmaktadır. Bu çerçevede çeviri, metnin unutulamazlığı ile bağlantılı olmak durumundadır. Bu unutulamazlık ise metnin şöhretiyle doğrudan ilgilidir. Buna göre unutulamaz olan, meşhur; meşhur olan ise unutulamaz olandır. Dolayısıyla çeviri unutulamaz olanın hatırasıdır denilebilir.

Daha önce de değinildiği üzere, Benjamin için çeviri bir formdur. Çeviri vasıtasıyla özgün metnin ortadan kalkması, fakat aynı zamanda “sonraki yaşamında” hatırlanıp süreklilik kazanması söz konusudur. Bu çerçevede çevirinin, özgün metnin sonraki yaşamında kazandığı form olarak düşünüldüğü söylenebilir. Buna göre çeviri, özgün metnin bir kopyası, temsili değil; onun yeni bir form içerisinde hayat kazanmış, dolayısıyla vücut bulmuş halidir. Bu yönüyle, yeni form altında özgün metnin ünü devam etmekte ve hatırlanabilmektedir.

Özgün metin ve çeviri arasındaki ilişki, aynı zamanda bu metinlerin ait oldukları diller arasındaki ilişkiyi, yani erek ve hedef diller arasındaki bağı imlemektedir. Bu yönüyle §§ 8-9'da Benjamin, diller arasındaki ilişki çerçevesinde çeviri eylemini ele almaktadır.

§§ 8-9'da Benjamin, sırasıyla diller arasındaki mevcut iç ilişki ile yine diller arasındaki *a priori* yakınlık konularını irdelemektedir. Ona göre çeviri, diller arasındaki gizli iç ilişkiyi açığa çıkaramaz ya da kuramaz. Bununla birlikte –ilkel ya da yoğun bir biçimde gerçekleştirmek suretiyle– söz konusu ilişkiye temas etme imkânına sahiptir. Diğer taraftan bu ilişki, aynı dil ailesi içerisindeki diller arası benzerlik (*die Ähnlichkeit*) açısından dilbilimsel bir benzerlik hali değildir. Benjamin'e göre diller, kendi aralarında birbirine yabancı (*fremd*) olmayıp her tür tarihsel bağıntılardan farklı olarak, söylemek istedikleri açısından *a priori* bir yakınlığa/akrabalığa (*Verwandt sein*) sahiptirler (1991, s. 12; 2008, ss. 27-28).

Benjamin'in yukarıda aktarılan görüşlerine ilişkin olarak vurgulanması gereken ilk husus, onun diller arasındaki ilişkiyi, “benzerlik” değil de “yakınlık” kavramı çerçevesinde izah etmesidir. Nitekim Weber de aynı duruma işaret ederek söz konusu yakınlığın bir proje, işlev veya eğilime

bağlı olduğu şekilde bir değerlendirmede bulunmaktadır (2008, s. 54). Öte yandan bu yakınlık *a priori* olarak nitelendirilmektedir. Böyle bir durum ise söz konusu ilişki türünün *a posteriori* olmaması, yani deneyim alanıyla bağlantılı olmaması, ondan önce gelmesi anlamını içermektedir. Berman'ın da belirttiği üzere, dillerin yakınlığı tarihsel veya empirik açıdan bir benzerlik durumunun çok ötesinde olup burada bir varoluşsal yakınlık ilişkisi söz konusudur (2018, s. 109). Dolayısıyla burada örneğin, Hint-Avrupa dil ailesi mensubu olan Almanca ve İngilizce dil çifti arasındaki tarihsel arka plana sahip dilbilimsel benzerlikler söz konusu değildir, aksine her iki dilin de dil olmak bakımından söylemek istedikleri şey açısından *a priori* yakınlıkları kastedilmektedir. Buna göre aynı yakınlık ilişkisi, yine örneğin Çince ve Almanca dil çifti arasında da pekâlâ bulunmaktadır. Burada Benjamin'in vurgulamak istediği asıl husus, tarihsel/kökensel bağın yerine, dillerin varoluşları bakımından sahip oldukları "bir şey söyleme" amaçlarıdır. Bir çeviride gösterilen ve dile getirilen yakınlık durumu, ancak bu amaç doğrultusunda anlam kazanmaktadır.

§ 10'da Benjamin kısaca özgün yapıtın çevrildikten sonraki yaşamında uğradığı değişimleri ve söz konusu değişimlerin çıkış noktalarını tartışmaktadır. Benjamin bu doğrultuda bir metnin ortaya çıktığı dönemdeki yazı dilinin değişebileceğini, o dönemde yeni sayılan hususların güncelliklerini yitirebileceğini savunmaktadır. Zira ona göre, zaman içerisinde otorite niteliğindeki eserler de anlam yönünden çeşitli değişimlere uğramakta ve çeviri görevini üstlenen çevirmenin de anadili hususunda bir takım değişimler ortaya çıkmaktadır (1991, ss. 12-13; 2008, s. 28). Bu kısımda, daha önce vurgulandığı üzere, Benjamin'in metinlerin canlılığını, tarihsellik bağlamında ele alışının izlerini görmek mümkündür.

§ 11'e geldiğimizde "Die Aufgabe des Übersetzers"ın en önemli kavramlarından biriyle karşılaşmaktayız. Bu kavram, "salt dil (*die reine Sprache*)" dir. Benjamin söz konusu kavramı, diller arasındaki yakınlık ile ilişki kurarak ele almaktadır. Ona göre diller, içerdikleri sözcükler, tümceler, bağlar gibi unsurlar bakımından farklı niteliklere sahiptirler. Fakat amaçladıkları anlam bakımından bir bütün olarak aynıdırlar ve yönelimlerinde (*die Intention*) birbirlerini bu doğrultuda tamamlamaktadırlar. Ancak dillerin teker teker söz konusu bütüne ulaşabilmesi mümkün değildir; bu bütüne ulaşabilecek olan şey, sadece dillerin birbirlerini tamamlayan yönelimlerinden meydana gelen salt dildir (1991, ss. 13-14; 2008, s. 29).

Görüldüğü üzere, Benjamin'e göre tarihî veya kültürel kökenlerine bakılmaksızın tüm diller *a priori* olarak, dışavurmak istedikleri şey hususunda bağlantılıdır. Bu özel odak noktasının etimolojik köken ve diğer tarihî işaretlerle bağlantısı bulunmamaktadır. Diğer taraftan dillerin dışavurmak istedikleri, yönelimleridir ve özel diller birbirlerinin eksikliklerini giderirler ve böylece tek başına hiçbir dilin elde edemeyeceği bir bütünlüğe erişirler. Söz konusu yönelim, tüm dillerde aynı şekilde varlığını korurken yönelimin modu, yani ilgili sözcükler, cümleler ve sözdizimsel kuralların tümü diller arasında farklılaşan öğelere tekabül etmektedirler. Dillerin yönelimi ise daha yüksek bir tabakaya, yani salt dile ilişkindir (Macdonald, 1984, ss. 44-46, s. 48).

Benjamin "Die Aufgabe des Übersetzers"de "salt dil" kavramını tıpkı "form" kavramı gibi açık bir biçimde tarif etmemektedir. Bu çerçevede söz konusu kavramın daha net bir biçimde alımlanabilmesi için, ilgili metnin farklı yorumlamalarına bakmak faydalı olacaktır. Bu doğrultuda örneğin Maral ve Yücel (2021, s. 1106), Benjamin'in çeviride amacın diller ve tarih ötesi niteliğe sahip

“salt/arındırılmış/saf dile” ulaşmak olduğunu altını çizmektedirler. Onlara göre bu dil bizi Babil’de dillerin bütünsel manada kullanıldığı/ayrılmadığı “ilk” dile götürmektedir. Diğer yandan Macdonald’a göre ise, dillerin tarihine ilişkin, Benjamin’in mesiyane erek dediği şeyin yankıları duyulmaktadır. Zira diller, hakikî dilin kayıp tabakasına geri döndürülür. Böylelikle çevirmen metnini buna doğru yönlendirebilmektedir. Kayıp adın tabakası, Tanrı’nın Kelamıdır, hakikî dildir ve kökensel, birleşik saf dildir. Başka bir ifadeyle Tanrı’nın yaratması şeklindeki ilk dil edimi, “hakikî dil” veya “saf dil” e karşılık gelen yüksek tabakadır (1984, s. 54). Bu görüşlerden farklı olarak Weber, Benjamin’e göre salt dilin başka bir dünyada, ötede bulunan bir şey değil; aksine bir uzaklıkta/mesafede olan bir şey olduğunu ifade etmektedir. Ona göre, bir kabuk içinde, bizden uzakta olan salt dil, kendisini gerçekleştirebilen çeviri eyleminde içkindir. Bu çerçevede salt dil, çeviride mevcut içsel bir uzaklığa/mesafeye karşılık gelmektedir. Bu yönüyle Weber, salt dilin Cennet’ten düşüş öncesine ait dönemin dili ve/veya Yaratıcı Kelam’ın dili şeklindeki yorumlamalara karşı çıkmaktadır. Böylelikle Weber salt dilin, dillerin işaret etme biçimleri arasındaki etkileşimden kaynaklandığını kabul etmektedir (2008, s. 77, 90). Berman, biraz daha farklı bir biçimde, salt dili ortaya çıkacak bir dil şeklinde yorumlamaktadır. Ona göre, salt dil her bir dilin söylemek istediği şeydir. Fakat bu dile tüm dillerin söylemek istediklerinin toplamı aracılığıyla ulaşılabilir. Diğer taraftan salt dil soyut bir kategori olmadığı gibi, tüm dillerde bulunan dil yetisi de değildir. Yine Berman’a göre salt dil, ilave bir doğal dil olmayıp her bir dilin dışavurmak istediği ama yapamadığı dile karşılık gelmektedir. Salt dil kayıp olan ve gelecekte varolacak dildir; insanların şu an konuştukları şekilde olmamak kaydıyla, konuşacakları dile tekabül etmektedir. Berman, Benjamin’e göre bir dilin niyetinin, bütün mevcut dillerin seviyesinde gerçekleştiğini savunmaktadır. Bu doğrultuda söz konusu durumun dil felsefesinin temel ilkesi olmaktan daha fazla bir şey içerdiğini ve metafizikten ziyade, dinî bir kanaate karşılık geldiğini belirtmektedir (2018, ss. 128-129, s. 142).

Görüldüğü üzere “salt dil” kavramı, teolojik karakterli dil anlayışları çerçevesinde yorumlanabildiği gibi, çeviriyle bağlantılı bir biçimde, “diller arası yakınlık” fikriyle bağlantılı olarak da ele alınabilmektedir. “Die Aufgabe des Übersetzers” e bakıldığında, metnin son pasajı hariç, dinî bakış açısının izleri pek görülmemektedir. Bununla birlikte Benjamin’in “Über Sprache überhaupt und über die Sprache des Menschen” adlı eserinde ortaya koyduğu büyük ölçüde teolojik karakterli dil anlayışı çerçevesinde (Benjamin, 1995), “kendi başına dil” nosyonu ile “salt dil” fikrinin örtüştüğü söylenebilir. İlgili yazısında Benjamin’in ortaya koyduğu dil anlayışına ilişkin bir irdeleme, çalışmamızın maksadını ve sınırını aştığından, çalışmamız çerçevesinde bu hususa değinmekle yetinilmektedir.

Benjamin’in “Die Aufgabe des Übersetzers” kapsamında yaptığı, yukarıda yer verilen açıklamalara bakıldığında, “salt dil” in bir tür, ulaşılması hedeflenen, bütün dillerin ifade biçimlerinin tamamlayıcılığı ile oluşan ve herhangi bir doğal dilin imkânlarıyla sınırlanmamış olan mutlak dile karşılık geldiği ifade edilebilir. Bu yönüyle adeta bir tür Platoncu manada bir idea, yani dil ideası şeklinde düşünülmesi mümkündür. Başka bir deyişle Benjamin’in ele aldığı biçimiyle salt dilin okurda, belirtilen husus çerçevesinde bir çağrışım yaptığı pekâlâ söylenebilir.

§ 12'nin konusunu dillerin sürekli bir biçimde yenilenişi ile çeviri eylemi arasındaki ilişki oluşturmaktadır. Benjamin'e göre birbirini tamamlamakta olan ayrı dillerde anlam sürekli değişmektedir. Bu değişim ile yapıtların sonsuz (*unendlich*) yaşamı, çeviriye kaynaklık etmektedir. Çeviri ise, bu bağlamda söz konusu değişim için bir denek taşı statüsündedir (1991, s. 14; 2008, s. 29).

Buradan da anlaşılacağı üzere Benjamin, çeviri eylemini yalnızca bir aktarım sürecinde gerçekleşen bir ürün üretimi olarak görmemektedir. Yukarıda Benjamin'in bizlere aktardığı çerçevede söz konusu hususu ele aldığımızda, üretilmiş erek metnin erek kültürdeki varoluşu yönündeki noktayı alımlamaktayız. Birbirini sürekli bir biçimde tamamlama nosyonuna sahip kaynak ve hedef dil ekseninde değişime uğrayan anlamın varlığı, çeviri eylemi çerçevesinde elbette göz önünde bulundurulmalıdır. Söz konusu bu süreci bir taraftan "gösteren", diğer taraftan da kendisinde "tecrübe edilen" eylem türü, Benjamin'e göre çeviri eyleminin kendisidir.

§ 13'de Benjamin, çeviri vasıtasıyla özgün metnin daha yüksek ve arı (*rein*) bir düzeye ulaştığını belirtmektedir. Bununla birlikte Benjamin söz konusu metnin hem bu düzeyde kalamayacağını hem de bu düzeye bütünüyle, tüm unsurlarıyla ulaşamayacağını savunmaktadır. Diğer taraftan sözü edilen düzeye varabilen kısımları, çeviride yer alan, salt bildirinin ötesindeki şeylerdir. O, bu özü (*der Kern*), "çeviri içerisindeki çevrilmesi olanaksız olan" şeklinde tanımlamaktadır (1991, ss. 14-15; 2008, s. 30).

Tıpkı Chamaat'ın da altını çizdiği gibi, çeviri hem anlam hem de biçim düzleminde karşılaştığı çevrilemez olanı aşamaz niteliğe sahiptir (2022: 18). Bu durum, bir çeviride özgün metinde yer alan tüm öğelerin çevrilemeyeceği anlamını içermektedir. Zira Benjamin için, yukarıdaki ifadelerinden de anlaşılacağı üzere, bildirim eyleminin ötesinde kalan şeyler, çevrilemeyen olarak ele alınmaktadır. Bu ise çalışmamızın çeşitli yerlerinde ifade edilerek vurgulandığı üzere, Benjamin'in bir çeviriyi sadece anlam aktarımı/bildirimi olarak görmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu duruma örnek olarak, felsefe metinleri çevirisinde oldukça meşhur ve sıkça konu edinilen Martin Heidegger'in "Dasein" kavramına yönelik tartışmaları ve/veya ikilemleri gösterebiliriz. Heidegger'in felsefe anlayışı çerçevesinde bilinçli bir amaç doğrultusunda kullandığı kavram, gündelik Almandaki anlamından çok daha farklı bir anlama sahiptir ve bu sebeple çevirmenler genelde bu kavramı olduğu gibi aktarma yolunu tutmaktadırlar (Rée, 2001, s. 232; Sándor, 2001, 200).

§§ 14-15'te Benjamin, özgün metin ile çeviri arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Ona göre özgün metin, çeviri vasıtasıyla "son ve kesin" olarak betimlenebilecek bir dil alanına taşınmaktadır. Dolayısıyla özgün metnin bu alandan başka bir yere götürülmesi mümkün değildir. Böyle bir durumda yapılabilecek olan tek şey, özgün metnin yeniden üretilmesidir. Benjamin özgün metin ile çeviri arasındaki ilişkiyi bu şekilde irdeledikten sonra, kendi görüşleri ile Alman Romantiklerinin bakış açıları arasındaki benzerliğe işaret etmektedir. Ona göre, bu düşünürler de kendisi gibi, yapıtların yaşamı ile söz konusu yaşamın çeviri ile ilişkili olduğunu savunmaktadırlar (1991, s. 15; 2008, s. 30).

Benjamin çalışmamızın konusunu oluşturan "Die Aufgabe des Übersetzers" metninde çeviri eylemini ele alırken kaynak metin ile erek metni -aralarındaki ilişkinin altını çizerek- bir arada ele

almış ve çeviri eylemine dair görüşlerini bu şekilde ortaya koymuştur. Bu sebeple çeviri eylemi bütününde kaynak metin ile erek metin arasında mevcut olan sıkı bağı, Benjamin de kendi anlayışı çerçevesinde yorumlamıştır. Ona göre, kaynak metin her zaman çevrilebilme potansiyeline sahiptir. Buna karşın erek kültürde çeviri eylemi neticesinde bir varlığa bürünmüş bir erek metin, artık nihai/son bir yapıdadır. Benjamin böyle bir sonluluğu aşabilmenin tek çözümünü, kaynak metnin erek kültüre yeniden aktarılması olarak ortaya koymuştur.

§§ 16-18'e gelindiğinde ise, Benjamin'in çeviriye ilişkin irdelemeleri çerçevesinde ilk kez "doğrudan" bir biçimde "çevirmenin görevi" konusuna değindiğini görmekteyiz. Ona göre çevirmenin söz konusu görevi, hedef dilde amaçlanan etkiyi, başka bir deyişle, yönelimi bularak ortaya çıkarmaktır; özgün metnin hedef dildeki yankısının temelinde sözü edilen yönelim yer almaktadır. Benjamin, çevirmenin görevine ilişkin bakış açısını daha açık bir biçimde ifade edebilmek için, yazın yapıtı ile çevirinin yönelimlerini, yazar ile çevirmenin yönelimlerini karşılaştırmaktadır. Bu çerçevede, yazın yapıtının yönelimi, belli bir dilsel içerik bağlamına ilişkin iken, çevirinin yönelimi bir yapıtı çıkış noktası yapmak suretiyle, dilin tümüyle doğrudan bağlantılıdır. Dolayısıyla yazarın yönelimi ilk ve somut yönelimdir; çevirmenin yönelimi ise, "türetilmişlik", "nihaîlik" ve "tasarım" niteliklerine sahiptir. Bu yönüyle çevirmen çeviri vasıtasıyla, çeşitli dilleri bir gerçek dil içerisinde birleştirme amacı taşımaktadır ve diğer taraftan sözü edilen dil, çeviriler içerisinde gizli bir biçimde bulunmaktadır. Bu belirtilenler çerçevesinde Benjamin, çevirmenin görevini "salt dilin çekirdeğini çeviride olgunlaştırmak" şeklinde tanımlamaktadır. Ne var ki ona göre, böyle bir görevin başarılı bir biçimde yerine getirilip getirilemeyeceği hususuna ilişkin çözüm yolları, belirlenemez görünmektedir (1991, ss. 16-17; 2008, s. 31).

Benjamin çevirmenin görevi konusunu ilk defa ele aldığı bu kısımda, çevirmene çeşitli görevler atfetmektedir. Ona göre çevirmen, her şeyden önce erek kültür için belirlenmiş amacı (Benjamin'in deyimiyle yönelimi) ortaya çıkarmalıdır. Weber, çevirmenin görevini iki hususu ayırmak suretiyle daha detaylı bir biçimde yorumlamaktadır. Ona göre söz konusu görev, bir yandan farklı dillerdeki ayırıcı anlamlandırma biçimlerini bir diğeriyle ilişkilendirmekle alakalıdır. Diğer yandan ise, ilkinin bağlı bir şekilde, birbiriyle ilişkili anlamlandırma biçimleriyle sonunda ifade edilen/işaret edilen olguyu meydana çıkarması/çıkarabilmesi söz konusudur. Böyle bir olgu ise Weber'e göre, salt dilin kendisinden başka bir şey değildir (2008, s. 71).

Yukarıda §§ 14-15'te de vurguladığımız üzere kaynak metnin her zaman çevrilme imkânına sahip olmasıyla beraber, erek metnin nihaî bir statüye sahip olması konusu doğrultusunda, bu kısımda da kaynak dil ilk yönelimle ilişkiliyken erek kültürde görevini sürdüreceği olan çevirmenin yönelimi ise nihaî bir statüye sahiptir. Bu doğrultuda Benjamin, çevirmene özel bir görev yüklemektedir. Ona göre, çevirmen gerçekleştirdiği eylemle beraber bir gerçek dil dâhilinde birleştirici bir rol üstlenmektedir. Yukarıda da belirtildiği üzere, çevirmenin görevine ilişkin "salt dilin çekirdeğini çeviride olgunlaştırmak" şeklindeki bir tanım, Benjamin'in çeviri olgusunu - metinden ziyade- dil üzerinden ele almasıyla örtüşmektedir.

§ 19'a geldiğimizde ise Benjamin'in, çeviri alanıyla ilgili hayli tartışılmış olan iki kavramı ele aldığını görmekteyiz. Bu kavramlar sadakat (*die Treue*) ve özgürlük (*die Freiheit*) kavramlarıdır. Ancak bu kavramları Benjamin, aynı zamanda § 23'te de tartışmaktadır. Konu bütünlüğünü

sağlamak amacıyla, çalışmamız çerçevesinde her iki kısım bir araya getirilerek analizi gerçekleştirilecektir.

§ 19'da Benjamin, "sözcüğe bağlılık sadakati" ile "anlama uygun yansıtma özgürlüğü" konularını söz konusu etmektedir. Ona göre tartışmalar çerçevesinde gelenekselleşmiş olan söz konusu kavramlar, anlam aktarımı hususunu savunan kuramlar için işe yararken; anlam aktarımından başka bir konuyla ilişkilendirilen çeviri kuramları için işe yaramamaktadır. Diğer taraftan Benjamin'in çeviride sadakat ve özgürlük tartışmalarına ilişkin tavrı, ne bir tarafı seçmek ne de ikisi arasında bir uzlaşıda bulunmak şeklinde anlaşılmalıdır. Bu yönüyle Benjamin'in yorumu, taraflardan her birinin hakkını yadsımak temeline dayanmaktadır. Onun salt dilin özgün yapıtı daha güçlü bir biçimde aydınlatmasına giden yolun, sözdiziminin sözcüğü sözcüğüne çevrilmesiyle gerçekleştiğine dair ifadesi, çeviride sadakat anlayışına sahip olduğunu düşündür(ebil)se de § 23'de salt dil çerçevesinde yaptığı açıklama, bu düşünceyi ortadan kaldırır niteliktedir. Sözü edilen açıklamaya göre, çevirmenin görevi, bir başka dilin etkisi altında bulunan salt dili, kendi dilinde özgürlüğe kavuşturmak; özgün yapıt içerisinde kapalı kalmış dili de yeniden türetme vasıtasıyla özgürleştirmektir. Bu görevi çerçevesinde çevirmen salt dil için kendi dilinin engellerini yıkarak, dilinin sınırlarını genişletmeye hizmet etmektedir. Ancak Benjamin, bu durumu anlam aktarımı çerçevesinden ele almamaktadır. Zira ona göre, çeviri çok kısa bir sürede ve küçük bir ölçüde olmak kaydıyla, özgün yapıta temas etmekte ve bunun ardından sadakat yasası ile dil devinimi özgürlüğü çerçevesinde kendine özgü yolu takip etmektedir (1991, ss. 17-20; 2008, ss. 32-34).

Yukarıda değinildiği ve Schultz'un da işaret ettiği üzere; Benjamin, sadakat ve özgürlük dışında, çeviriye ilişkin yeni bir üçüncü tarz oluşturmaktadır. Söz konusu anlayışı, tüm dillerin doğasıyla alakalı bir biçimde ortaya koymaktadır. Benjamin'in anlayışının hareket noktası, tüm dillerin salt dile bağlı bir yakınlığa ve bağlantılılığa sahip olmasıdır. Buna göre, bir çevirmen özgün metnin talebi ile çevirinin talebini harmanlamaya gayret göstermelidir. Böyle taleplerin her ikisi de salt dilin yeniden elde edilmesine yöneliktir (2016, ss. 189-190, s. 194, 198). Macdonald ise, "sadakat" ve "özgürlük" kavramlarını Benjamin'in anlayışında ifade ettiği şekliyle altını çizmektedir. Ona göre sadakat, tüm dillerin ardındaki yüksek gayrete mutlak bağlılık anlamına gelmektedir. Bu bakımdan "özgürlük" kavramı ise, empoze edilmiş anlam ve iletişimin boğuculuğundan kurtulmak şeklinde anlaşılabilir (1984, s. 86).

Görüldüğü üzere hem Schultz hem de Macdonald, Benjamin'in dil, bilhassa salt dil merkezli bir anlayış çerçevesinde sadakat ve özgürlük meselesini ele aldığını vurgulamaktadır. Böyle bir yaklaşım ise, onun çeviriyi anlam aktarımıyla sınırlayan bakış açısından ne denli uzak olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir. Bu bakımdan böyle bir anlayışı göz önünde bulundurmak, Benjamin'in çeviri eylemine karşı tutumunu tam manasıyla alımlama hususunda önem arz etmektedir.

§§ 20-21'de Benjamin, diller ile dil ürünlerinde "iletilemez" unsurlara yönelik değerlendirmelerde bulunur. Ona göre, söz konusu unsurlar bağlamına göre simgeleştirici ya da simgeleşmiş öğeler niteliğindedir. Bunlardan ilki, sadece tamamlanmış dilsel ürünler çerçevesinde ele alınırken; diğeri ise, doğrudan doğruya dillerin oluşumu ile düşünülmektedir. Böylelikle dillerin

oluşum süreci içerisinde, “salt dilin çekirdeği (*der Kern der reinen Sprache*)” kendini betimlemektedir (1991, s. 19; 2008, s. 33).

Burada Berman salt dili, pasif bir biçimde simgeleştirilmiş olarak değil, buna karşın aktif bir biçimde simgeleştiren olarak değerlendirmektedir. Ancak onun bu görüşü, salt dilin edebî metinlerdeki aktif varlığının dillerin varoluşu biçimindeki pasif varlığından üstün olduğu anlamına gelmemektedir. Zira edebî metinde salt dil, kendisine en yabancı olan bir öğeyle; başka bir deyişle, anlamla ilişkilidir (2018, s. 204). Benjamin’in değerlendirmesi ile Berman’ın ele aldığımız söz konusu yorumlaması neticesinde, dillerin öz niteliklerinden biri olan iletilemezlik özelliğinin salt dil ile dillerin simgeleştirici yönü çerçevesinde işlendiği ortadadır. Burada dillerin nihaî halinden ziyade, dillerin oluşum sürecinin de göz önünde bulundurulduğunu görmekteyiz. Bu bakımdan çeviri eyleminin bir nevi “dil malzemesi” yerine, salt dilin çekirdeği ve dilin oluşum sürecindeki bütünsellik yönüyle beraber düşünülerek iletilemezlik meselesi irdelenmektedir. Bu yönüyle Benjamin’in, kendi felsefî arka planı ve çeviri tecrübelerinden hareketle, bir kez daha kendine özgü bir biçimde “çevrilemezlik” hususunu değerlendirdiğini söyleyebiliriz.

§ 22’ye geldiğimizde Benjamin’in çeviri eyleminin işlevini betimlediği görülmektedir. Ona göre, çevirinin tek edimi, simgeleştiren olanı simgeleşen haline dönüştürmek; bu doğrultuda salt dili biçim kazanmış bir şekilde yeniden dil devrimine sokabilme imkânıdır (1991, s. 19; 2008, s. 33). Buradan çeviri eyleminin, aktif bir biçimde simgeleştiren olarak değerlendirilen salt dilden, pasif bir biçimde simgeleştirilmiş olana doğru bir tür dönüşüm olduğu anlaşılmaktadır. Böylelikle Benjamin’in çeviri anlayışının nereden kaynaklandığını açık bir biçimde görmekteyiz. Söz konusu dönüşüm, çeviri eylemi sürecinin doğrultusunu da ortaya koymaktadır.

§ 23 çalışmamız çerçevesinde § 19’da zaten analiz edilmişti. Bu sebeple çalışmamızın bu kısmında söz konusu hususlar, yeniden ele alınmayacaktır. §§ 24-25’te, Benjamin sırasıyla “çevirinin değeri” ve “çevrilemezlik niteliği” konularını değerlendirmektedir. Ona göre çevirinin değeri, özgün yapının dili ile bildiri niteliğiyle alakalı bir yapıya sahiptir. Başka bir deyişle, bir yapının dili, ne kadar değersizse ve bu yapıt ne kadar bildiri niteliğine sahipse, çeviri açısından edinilecek kazanımlar da o denli az olacaktır. Bu hususun tersine, eserin düzeyi ne kadar yüksek bir niteliğe sahipse, o eserin anlamına -en yüzeysel olarak- temas edilse dahi, o ölçütte çevrilebilirlik niteliğine sahip olacaktır. Böylelikle çeviriler, içerik kaynaklı bir güçlükten ötürü olmamakla birlikte, anlam ile aralarında gevşek bir bağ bulunması nedeniyle böyle bir nitelikten yoksun olacaklardır (1991, s. 20; 2008, s. 34).

Yukarıda Benjamin’in çevirinin değeri ile çevrilemezlik niteliği konularını irdelediği kısımlara yönelik Derrida, çevirinin çevirisinin olamayacağına dair yargının, “Die Aufgabe des Übersetzers”in vazgeçilmez aksiyomu olduğunu savunmaktadır (1985, s. 195). Berman ise sözü edilen yargının gerekçesini, bir metnin çevrilebilirlik ilkesi ve çeviri arzusuna sahip olmasıyla ilişkilendirmektedir. Ona göre çeviri metin, böyle bir ilke ve arzudan uzak olup çevrilebilir olanın alanından uzaklaşmıştır (2018, ss. 162-163).

Çevirinin çevrilemez nitelikte olması, bir özgün metne ilişkin çevirinin de bir çevirisinin yapılmasına görünürde pratik açıdan engel teşkil etmemektedir. Başka bir deyişle, bir çeviri nesnesi de bir çeviri eylemin konusu teşkil edebilir elbette. Ancak, böyle bir yeniden çeviri, Benjamin’in

çeviri eyleminden anladığı şeyden hayli uzak olup ideal anlamda gerçekleştirilecek bir çeviriye karşılık gelmeyecektir. Dolayısıyla bir erek metnin bünyesinde çeviri talebi bulunmamaktadır. Böyle bir durum ise, -kaynak ile erek metnin sonraki yaşamı ve sürekliliği arasındaki bağlantı hatırlandığında- çevirinin bu tarz süreklilikten uzak olması anlamına gelmektedir.

Çalışmamız çerçevesinde belirlediğimiz son kısım olan § 26'da Benjamin, Kutsal Metnin çevrilebilirlik niteliğini irdelemektedir. Ona göre, Kutsal Metin söz konusu niteliği koşulsuz bir biçimde kendi bünyesinde barındırmaktadır. Zira bu metin türünde anlam, dilin akışı ile ilahî açıklamaların akışını ayırma işlevini gerçekleştirmekten uzaktır. Dolayısıyla irdelenen metin türü, anlamın aracılığı olmaksızın sözcüğü sözcüğüne kendi yapısı içerisinde gerçek dile ait bir konumdadır. Kutsal Metinde dil ile açıklamalar arasında bir gerilimsiz birliktelik nasıl söz konusuysa, aynı şekilde ilgili metnin çevirisinin de metne bağlılık ile özgürlüğü satırlar arasında birleştirecek şekilde özgün metinle bütünleşmesi bu yönüyle arzulanmaktadır. Sonuç olarak tüm özel metinlerin bir gizilgüç niteliğindeki çevirilerini, kendi satırları arasında barındırdıkları gibi, Kutsal Metnin gizilgücü de dolayısıyla ortaya konulan tüm çevirilerin ilk örneği veya ideali konumdadır (1991, s. 21; 2008, ss. 34-35).

"Die Aufgabe des Übersetzers" metninin bu kısmında, Benjamin'in dinî bir öge olarak Kutsal Metni açıkladığı açık bir şekilde görülmektedir. Benjamin, bu doğrultuda Kutsal Metne koşulsuz ve şartsız bir biçimde "çevrilebilirlik" niteliğini atfetmektedir. Ona göre Kutsal Metin, anlamın aracılığı söz konusu olmaksızın literal anlamda gerçek dil ile ilişki içerisindedir ve bu yönüyle tüm çeviriler için prototip oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle Kutsal Metnin gerçek yani salt dilin barındırdığı bütün imkânları potansiyel olarak içerdiği söylenebilir.

"Die Aufgabe des Übersetzers" metninin alımlanmasına yönelik analizleri içeren çalışmamızın bu bölümünde, peşin hükümlerden uzak kalabilmek adına yeri geldikçe çeşitli bağlam ve kaynaklardan destek alınarak Benjamin'in söz konusu metnine nüfuz edilmeye çalışılmıştır. Benjamin'in felsefî bir tavır çerçevesinde ele alarak çeviri eylemine yönelik ortaya koyduğu ve çalışmamızın konusunu oluşturan metinde pusula işlevini sağlayabilecek bir tablo hazırlanmış ve bu doğrultuda ilgili metin değerlendirilmiştir. Bu yönüyle çeviribilim alanında özel bir konumda bulunan ve 1921 yılında kaleme alınan ve nihayetinde 1923'te yayımlanan "Die Aufgabe des Übersetzers", -her ne kadar birbirleri arasındaki bağlar kısmen gösterilmeye çalışılsa da- daha ziyade müstakil kısımlar, parçalar halinde bir analize tabi tutulmuştur. Böylelikle günümüz çeviribilim araştırmacılarının nispeten kolay ve rahat bir biçimde metni alımlamaları amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bir sonraki kısımda ilgili metin, genel manada/mümkün olduğunca bütüncül bir biçimde ele alınarak değerlendirilecektir.

SONUÇ

Çalışmamız çerçevesinde ele aldığımız, Benjamin'in "Die Aufgabe des Übersetzers" metnine yönelik vardığımız sonuçları açıklamadan önce, Benjamin'in entelektüel kimliğini vurgulamak yerinde olacaktır. Zira Benjamin, yalnızca çevirmen kimliğiyle -dolayısıyla çeviri eylemi üzerine görüşlerini ortaya koyan bir düşünür olarak- karşımıza çıkmaz. Benjamin, çevirmen kimliğinin ötesinde aynı zamanda çağdaş felsefenin önde gelen isimlerinden biridir. Dahası, filozof kimliğinin

yanı sıra, hatırı sayılır düzeyde edebiyat eleştirmenliği rolünü de üstlenmektedir. Bu doğrultuda Benjamin'in çok yönlü bir entelektüel kimliğe sahip olduğu açıktır. Böylelikle onun metinlerini bahsi geçen etmenler temelinde değerlendirmek yerinde olacaktır.

Benjamin'in sahip olduğu entelektüel bağlamdaki çok yönlü kimliği çalışmamızın konusunu oluşturan "Die Aufgabe des Übersetzers" metninde de kendini açık bir biçimde göstermektedir. Bu doğrultuda çalışmamızda ortaya koyduğumuz analiz ve değerlendirmeler neticesinde, söz konusu metnin basitçe anlaşılması ve aktarılmasının mümkün olmadığını, metnin hedef kitlesinin metni alımlamak için olağanüstü bir çaba sarf etmesi gerektiğini ve adeta ilmek ilmek örülmüş ilgili metnin alımlanması hususunda peşin hükümlerden uzak durularak yeri geldiğinde farklı bağlam ve kaynaklardan destek alınmasının zorunluluğunu teyit etmiş olduk.

Çeviribilim disiplininin bağımsız bir biçimde ortaya çıkmasından çok önce Benjamin tarafından kaleme alınan bu metin, alanın en ufuk açıcı metinlerden biri olarak kabul edilebilecek bir niteliğe sahiptir. Zira söz konusu metin, yalnızca çeviri edimine odaklanmaz, aynı zamanda yazarın çeviri eylemine yönelik bakış açısını kendi felsefi tavrı dâhilinde kaleme aldığı özgün bir eserdir. Benjamin, Baudelaire'in *Tableaux parisiens* adlı eserinin çevirisinin önsözüne eklediği "Die Aufgabe des Übersetzers" metnini, yalnızca bir "çevirmen" olarak değil; aynı zamanda "çeviri eylemi üzerine düşünen bir filozof" vasfıyla ortaya koyduğu net bir biçimde görülmektedir.

Benjamin, çalışmamızın konusunu oluşturan metnini kendi yaşadığı dönemin çeviri anlayışına karşı çıkararak ortaya koymuştur. "Die Aufgabe des Übersetzers" metnini kuşbakışı bir görünüm sunabilmek amacıyla konu alt başlıklarına göre parçalayarak ortaya koyduğumuz tablodan, ilgili metnin hayli yoğun ve zengin bir içeriğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle "Die Aufgabe des Übersetzers" metninin başlıca alt konu başlıklarını şu şekilde sıralayabiliriz

- Çevirinin özü
- Çevrilebilirlik
- Özgün metin ile çeviri metin arasındaki ilişki
- Diller arasındaki iç ilişki ve yakınlık ile çeviri arasındaki bağ
- Diller arasında yakınlık ve salt dil
- Dillerin yenilenişi ve çeviri
- Çeviri ve salt bildiri
- Çevirmenin görevi
- Çeviri ve gerçek dil
- Çeviride sadakat ve özgürlük

Dilimize "Çevirmenin Görevi" olarak çevrilen Benjamin'in eserine dair yukarıda tespit ettiğimiz konu başlıklarından hareketle Benjamin'in çeviri anlayışının genel ana hatları şu şekilde belirlenebilir:

Benjamin, çeviri eylemi dâhilinde hedef kitleyi kesinlikle göz ardı etmemektedir. Bununla birlikte hedef kitlenin erek metnin niteliğini belirlediği şeklindeki görüşe karşı çıkmaktadır. Diğer taraftan Benjamin çeviri eylemini "bir dilden diğer bir dile aktarım süreci" olarak kabul etmeyerek böyle bir işlevin çeviri eyleminin özüyle alakalı olmadığını savunur. Ona göre, çeviri bir

form/biçimdir. Bu çerçevede çeviri vasıtasıyla özgün metne erek kültürde yeni bir form kazandırıldığı ifade edilebilir.

Günümüzde hâlâ güncelliğini sürdüren çevrilebilirlik-çevrilemezlik konusuna yönelik Benjamin, çevrilebilirliğin teknik açıdan bir konu olarak ele alınamayacağını, konunun özgün yapıtlarda içkin olan belli bir anlamın dile gelmesiyle bağlantılı olduğunu ve bu bağlamda her özgün metnin çevrilemeyeceğini savunmaktadır.

Benjamin'in çeviri eylemini bir form olarak görmesi, aynı zamanda erek metnin "sonraki yaşamında" hatırlanıp süreklilik kazanmasını da beraberinde getirmektedir. Zira ona göre, erek metin kaynak metnin bir kopyası değildir; erek kültürde kaynak metnin yeniden form kazanmış ve dolayısıyla vücut haline gelmiş bir durumudur.

Çeviri eylemi çerçevesinde diller arası ilişki konusunu Benjamin, dillerin varoluşları bakımından "bir şey söyleme" amacı taşımaları bağlamında temellendirmektedir. Bu doğrultuda Benjamin'in "Die Aufgabe des Übersetzers" metninin en önemli kavramlarından biri olan "salt dil" karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kavram, teolojik yönüyle yorumlanabileceği gibi, çeviri eylemi çerçevesinde "diller arası yakınlık" olgusuyla da ele alınabilir. Benjamin'in ele aldığı salt dil, ulaşılmaması hedeflenen, tüm dillerin aktarım imkânlarıyla meydana gelen ve kendi özünde sınırlandırılmamış bir mutlak dile karşılık gelmektedir.

Çalışmamızın konusunu oluşturan metninde asıl itibarıyla edebî ve kutsal metinlerin çevirilerine odaklanan Benjamin, bir çeviri sürecinde kaynak kültürde ortaya konulan tüm öğelerin çevrilemeyeceğini savunmaktadır. Çünkü Benjamin'e göre, bildirim eyleminin ötesinde kalan unsurlar çevrilemez bir niteliğe sahiptir. Böyle bir anlayış, çeviri eyleminin salt bir aktarımdan ibaret olmadığı düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan çevrilemezlik niteliği, erek metin açısından da ele alınmaktadır. Benjamin'e göre, çeviri eylemi sonucunda ortaya çıkan erek metin nihaî bir yapıda olup çevrilebilirlik niteliğine sahip değildir. Ancak Benjamin, çevrilemezlik noktasında Kutsal Metni ayrı tutarak onun çevrilebilirlik niteliğine koşulsuz bir biçimde sahip olduğunu beyan etmektedir. Zira Kutsal Metin, anlam aktarımı çerçevesinde ele alınmamakta ve öz yapısı dâhilinde de gerçek dile ait olarak değerlendirilmektedir.

"Çevirmenin görevi" konusunu Benjamin, yazın yapıtı ile çevirinin yönelimlerini, yazar ile çevirmenin yönelimlerini karşılaştırmak suretiyle ele almıştır. Ona göre, yazarın ortaya koyduğu yönelim ilk ve somut bir niteliğe sahiptir. Buna karşılık çevirmenin ortaya koyduğu yönelim ise, "türetilen", "nihaî olan" ve "tasarımlanmış" bir niteliğe sahiptir. Böylelikle çevirmen, çeviri eylemi vasıtasıyla gerçek dil, yani salt dil içerisinde birleştirici bir görevi amaçlamaktadır. Bu çerçevede çevirmenin görevi, "salt dilin çekirdeğini olgunlaştırmak" biçiminde vurgulanmıştır.

Vaktiyle çeviribilim disiplininde gündem oluşturan çeviride "sadakat" ile "özgürlük" tartışmaları konusuna ilişkin olarak Benjamin, ne sadakat ne de özgürlükten yana bir tavır sergileyerek alternatif bir bakış açısı sunmaktadır. Bu bakış açısı da yine "salt dil" nosyonu çerçevesinde şekillenmektedir. Buna göre esas olan şey, bir dilin etkisine maruz kalmış salt dili, kendi dilinde özgürlüğe kavuşturarak kaynak metin içerisinde kapalı kalmış dili yeniden türetme vasıtasıyla özgürleştirmektir. Bu doğrultuda çevirmen kaynak metnin talebi ile erek kültürün talebini harmanlamaya dikkat etmelidir.

Sonuç olarak Benjamin'in "Die Aufgabe des Übersetzers" metni, her ne kadar çeviribilim alanında hak ettiği ölçüde göz önünde bulundurulmasa da ortaya koyulduğu dönemin şartları ve yazarının sahip olduğu nitelikler çerçevesinde, söz konusu metnin günümüz çeviribilim çalışmalarına ışık tutabilecek bir niteliğe sahip olduğu ortadadır. Ancak, çalışmamız çerçevesinde de vurgulandığı üzere, Benjamin'in ilgili metni bir çevirmen kimliğinin ötesinde, bir filozof olarak kendi bakış açısı ve yöntemiyle ortaya koymasından ötürü, basit bir okumayla alımlanması oldukça güçtür. Bu noktadan hareketle bir disiplinlerarası nitelikte, çalışmamızın konusunu oluşturan metne yönelik ikincil kaynaklardan ve ilgili metne dair yorumlama eserlerinden hareketle bir analiz ortaya koymaya çalışmış olduk. Böylelikle yapılan analiz ve değerlendirmeler neticesinde, hem çeviribilim hem de felsefe alanında "Die Aufgabe des Übersetzers" metnine ilgi duyan/araştırmalar gerçekleştirecek olan hedef kitlenin, metni daha detaylı ve daha işlevsel bir biçimde alımlaması amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

- Baltrusch, Burghard (2010). Translation as Aesthetic Resistance: Paratranslating Walter Benjamin. *Cosmos and History: The Journal of Natural and Social Philosophy*, 6 (10): 113-129. <http://cosmosandhistory.org/index.php/journal/article/view/198/314>
- Benjamin, Walter (1991). Die Aufgabe des Übersetzers. In T. Rexroth (Hrsg.), *Walter Benjamin Gesammelte Schriften IV · I* (s. 9-21). Frankfurt am Main: Shurkamp Verlag.
- Benjamin, Walter (1995). Kendi Başına Dil ve İnsan Dili Üzerine (H. Barışcan, Çev). N. Gürbilek (Ed), *Son Bakışta Aşk: Walter Benjamin'den Seçme Yazılar* (s. 169-183) içinde. İstanbul: Metis Yayınları.
- Benjamin, Walter (2008). Çevirmenin Görevi (A. Cemal, Çev). M. Rifat (Ed), *Çeviri Seçkisi II: Çeviri(bilim) Nedir?* (s. 25-35) içinde. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Berman, Antoine (2018). *The Age of Translation* (Chantal Wright, Transl). London and New York: Routledge.
- Büyüközkara, Ender (2010). *Aristoteles'te Ahlakın Bilgisel Temeli* [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi].
- Chamat, Natalie (2022). *Florilegium Benjamini: Walter Benjamin und das Schriftgedächtnis in der Übersetzung*. Göttingen: Wallstein Verlag.
- Costa, Maria Teresa (2022). In the Workshop of the Translator: Walter Benjamin in/on Translation. *The Journal for the Philosophy of Language, Mind and the Arts (JoLMA)*, 3 (2): 213-222. <http://doi.org/10.30687/JoLma/2723-9640/2022/02/004>
- Derrida, Jacques (1985). Des Tours de Babel (F. Graham, transl). In J. F. Graham (Ed.), *Difference in Translation* (pp.165-207). Ithaca and London: Cornell University Press.
- Dieberger, Rhea (2020). *Dekonstruktive Lektüre von Die Aufgabe des Übersetzers Walter Benjamins mit den Faltenfiguren des Textes* [Masterarbeit, Universität Wien].
- Flèche, Betsy (1999). The Art of Survival: The Translation of Walter Benjamin. *SubStance*, 28 (2): 95-109. <https://doi.org/10.2307/3685792>

- Haberpeuntner, Birgit (2023). "A Theater of New, Unforeseen Constellations": Walter Benjamin's "Arcade" in Postcolonial Theories of (Cultural) Translation. *Translation Studies*, 16 (1): 118-133. <https://doi.org/10.1080/14781700.2022.2150679>
- Heselhaus, Herrad (2008). Die Zeit der Uebersetzung - Walter Benjamins "Die Aufgabe des Uebersetzers". *Rhodus. Zeitschrift fuer Germanistik*, 24: 17-40. <https://tsukuba.repo.nii.ac.jp/record/20575/files/2.pdf>
- Jacobs, Carol (1975). The Monstrosity of Translation. *Modern Language Notes (MLN)*, 90 (6): 755-766. <https://doi.org/10.2307/2907018>
- Kistner, Ulrike (2021). Translation as Metaphor and as Task: Vicissitudes of Translation between Freud, Laplanche, and Benjamin. *Philosophy Today* 65 (1): 125-143. <https://doi.org/10.5840/philtoday2021219387>
- Macdonald, Bruce Robert (1984). *Translation as Transcendence: Walter Benjamin and the German Tradition of Translation Theory*. [Doctoral dissertation, University of California]. <https://www.proquest.com/openview/7103a552577487b49ab6e9be10986dba/1?pq-origsite=gscholar&cbl=18750&diss=y>
- Maral, Nurdan ve Yücel, Faruk (2021). Çeviribilim ve Çeviri Olgusu Açısından İdeoloji. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 27: 1093-1108. <https://doi.org/10.22559/folklor.1794>
- O'Neill, Veronica (2013). *Translating Translation: Following Benjamin*. [Doctoral dissertation, National University of Ireland]. <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=af65dfe4336e3038dcccfc219565b7ce9db00ec>
- Rée, Jonathan (2001). The Translation of Philosophy. *New Literary History*, 32(2): 223-257. <https://www.jstor.org/stable/20057657>
- Robinson, Douglas (2023). *Translation as a Form A Centennial Commentary on Walter Benjamin's "The Task of the Translator"*. London and New York: Routledge.
- Sándor, Albert (2001). *Übersetzung und Philosophie / Wissenschaftsphilosophische Probleme der Übersetzungstheorie – Die Fragen der Übersetzung von philosophischen Texten*. Wien: Edition Praesens.
- Schultz, Patrick Gerard (2016). *Mediated Benjamin: An Annotated Selection and Translation of Walter Benjamin's Radio Texts* [Doctoral dissertation, State University of New York].
- Sığırcı, İlhami (2022). *Çeviri Felsefesi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Taşdan, Tuğçe Elif (2015). Walter Benjamin'in Bakış Açısıyla Çevirmenlik Mesleği ve Stephane Mallarme'nin Eserleri Üzerine İnceleme. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 21: 135-146. <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/202667/walter-benjaminsin-bakis-acisiyla-cevirimenlik-meslegi-ve-stephane-mallarmenin-eserleri-uzerine-inceleme-calismasi>
- Weber, Samuel (2008). *Benjamin's -abilities*. Cambridge: Harvard University Press.

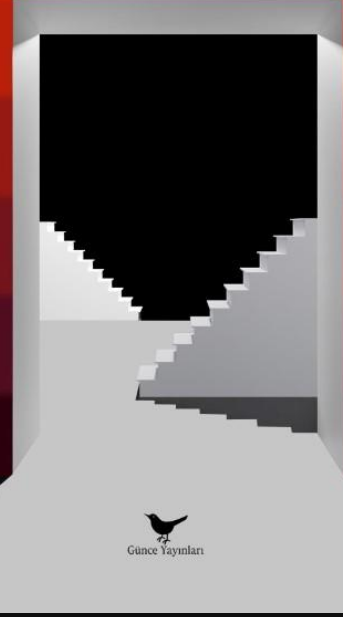
27 MAYIS DARBESİ'NİN TÜRK ROMANINA YANSIMASI

DR. FERHAT ÇETİNKAYA

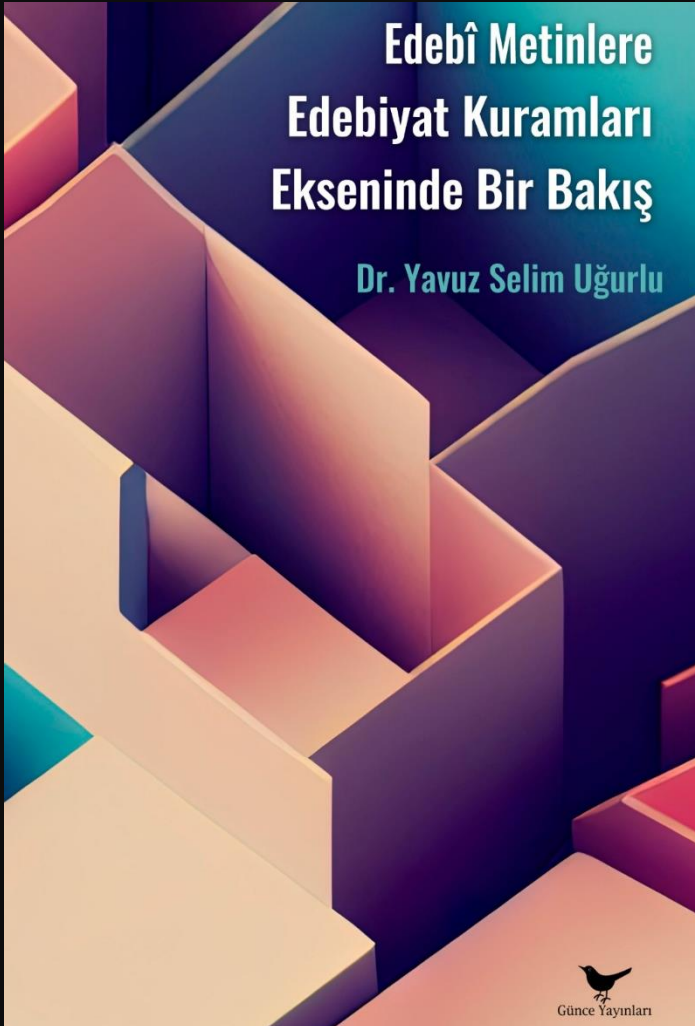
Türk Romanında Arzunun Görüngüleri

Ömriye Bayrak

Edebî Metinlere Edebiyat Kuramları Ekseninde Bir Bakış

Dr. Yavuz Selim Uğurlu

Ertuğrul Gazi Derhem

Türk Romanında Narsisizm

